

Schwarz, Michal; Srba, Ondřej

Protifrancouzská povstání a vietnamský nacionalismus

In: Schwarz, Michal; Srba, Ondřej. *Vietnam v éře západních velmocí*. Vydání první Brno: Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, 2016, pp. 85-102

ISBN 978-80-210-8492-6

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/136878>

Access Date: 18. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

5 PROTIFRANCOUZSKÁ POVSTÁNÍ A VIETNAMSKÝ NACIONALISMUS

Početná hnutí proti francouzské koloniální správě ve Vietnamu lze rozdělit na více fází, ale je třeba mít na zřeteli, že k protivládním povstáním docházelo také v prekoloniální éře, kdy zneužívání moci a zvyšování daní nad únosnou míru nebylo nic neobvyklého. Jen nástup koloniální nadvlády přinesl systematické zvýšení odvodů, protože kromě ekonomického prospěchu pro Francii a financování koloniálního aparátu se o své příjmy nechtělo ochudit ani vietnamské úřednictvo nebo styční výběřčí. Hlavní příčinu útisku nicméně Vietnamci oprávněně viděli v koloniální Francii a v první polovině čtyřicátých let navíc i v japonské okupaci, která znamenala další převrstvení francouzských úřadů a další odvody, byť se v této době více investovalo a rozvíjelo školství. První fáze reakcí domácích aktivistů a konfuciánských učenců na francouzské dobývání Vietnamu probíhala v druhé polovině 19. století a Francie v tomto úvodním období nevnímala ozbrojené protesty Vietnamců jako vážnější problém. Zřejmě s dozníváním ozbrojených incidentů po vojenském obsazování v osmdesátých letech i počítala, takže ještě roku 1897 posílal generální guvernér Paul Doumer do Paříže zprávu, ve které konstatoval, že z politického hlediska již není v Indočíně žádný hlavní zdroj neklidu: „zdá se, že obyvatelstvo celé země přijalo naši správu.“ (cituje Trương Bửu Lâm 2012: 131–142)

Druhou přechodovou fází lze klást do první čtvrtiny 20. století (1900–1925), kdy již aktivisté měli zkušenosti s pobyty v zahraničí nebo i přímo evropské vzdělání a v zahraničí (nejvíce v Číně) organizovali část protifrancouzských aktivit – viz například v roce 1919 Ho Či Minova petice za větší míru nezávislosti na mírové konferenci ve Versailles (Corfield 2008: xvii). Vietnamci s většími vazbami na Čínu zase byli inspirováni čínským nacionalismem. Ozbrojené zásahy proti koloniálnímu aparátu byly i více násilné.

Ve vrcholné fázi (1925–1945) od roku 1925, kdy se v Guangzhou/Kantonu založila pobočka sovětské Kominterny, bylo hnutí za nezávislost řízené Vietnamci ze zahraničí ve větší míře, a to s politickou nebo někdy jen ideovou podporou ze Sovětského svazu, a nakonec vedlo k vyhlášení Vietnamské demokratické republiky (1945).

V praxi se nicméně Vietnamci nestavěli proti modernizaci z Francie, naopak vyspělejší techniku a přístroje ze západu považovali za přínos. Nedošlo tedy k účelovému ničení techniky jako v Číně za boxerského povstání. Naopak až na nejkonzervativnější konfuciány vietnamští panovníci modernizaci podporovali. Už císař Gia Long nechal opravit veřejné cesty a za účelem zrychlení pozemní přepravy nařídil zmenšit rozestupy poštovních stanic kvůli častější výměně koní. Na konci jeho vlády se doručení dopisu z jižního do severního Vietnamu po tzv. Mandarínské stezce podél pobřeží zkrátilo z tří na dva týdny. Minh Mạng nechal opravit lodní armádu, snažil se ji moderně vybavit a poslal vietnamské loďaře na zkušenou do Evropy, protože doufal, že v budoucnu by Vietnam také mohl začít vyrábět velká ocelová plavidla. Do úřadů se také postupně instalovaly západní ručičkové hodiny. To, co vietnamským vládám na zahraničním vlivu vadilo nejvíc, bylo vojenské ovládnutí země, postupné rušení základů vietnamské státnosti a vynucované šíření křesťanství (Trương Bửu Lâm 2012: 144).

Počátky odporu učenců reprezentoval Phan Thanh Giản (1796–1867) – vlivný úředník a diplomat za dynastie Nguyễn. Osudovým se mu stalo francouzské dobývání jižního Vietnamu roku 1862, kde musel za císařský dvůr vyjednávat o zřízení francouzských koncesí. Roku 1863 odjel jako velvyslanec do Paříže (kam ten rok jel i Trương Vĩnh Ký – Tam Thái 2015: 15), aby vyjednal úpravy dohody z roku 1862, které by byly příznivější pro vietnamskou stranu. Přes přijetí Napoleonem III. se mu ničeho nepodařilo dosáhnout a ve snaze o jednání bezvýsledně pokračoval i poté, co se vrátil do Vietnamu. Když Phan Thanh Giản nedokázal dohodnout podmínky, které by za situace násilné anexe tří jižních provincií vietnamské straně zachovaly důstojnost, a když ani nebyl sto přesvědčit císařský dvůr k aktivnějšímu odporu, zahájil sedmnáctidenní hlaďovku (Whitfield 1976: 223–224).

Aktivně vystoupil rovněž úředník a učenec Phan Đình Phùng (1847–1895). Když nesouhlasil s francouzskou změnou na trůnu po smrti císaře Tự Đức, založil v několika provinciích ozbrojené oddíly (viz níže), ve kterých byl ve výrobě zbraní činný také další vlastenec Cao Thắng. Francouzi na hnutí vyvíjeli značný nátlak, dokonce nechali zneuctít ostatky Phan Đình Phùngových předků. Zatímco Cao Thắng byl zabit při útoku na město Nghệ An, Phan Đình Phùng zemřel na úplavici. Osiřelé oddíly poté přijaly francouzskou nabídku na omilostnění a vzdaly se, šlo však o léčku a všichni muži byli popraveni (Whitfield 1976: 222–223).

Nejumírněněji reagoval na příchod Francouzů učenec a literát Nguyễn Đình Chiểu (1822–1888), který založil vlastní školu v Gia Định, odkud před obsazením Francouzi utekl na venkov. Vzhledem k jeho věhlasu se ho snažili získat na svou stranu jak členové protifrancouzských skupin, tak koloniální správa, ale vždy odmítl, i když ve svých dílech stál spíše na straně protifrancouzských skupin. Svá díla psal především v písmu nôm, nejznámější je báseň *Lục Vân Tiên* napsaná volně podle čínské předlohy (Whitfield 1976: 197).

5.1 Ozbrojená povstání první fáze do roku 1900

První ozbrojené protifrancouzské povstání vedl v roce 1859 Trương Công Định (1820–1864) hned poté, co Francie obsadila pevnost v Gia Định a následně se podílel na bojích o pevnost v Kỳ Hòa (1861). Vojským vedením ho pověřil císařský dvůr v Hué. V ozbrojených akcích pokračoval i po roce 1862, kdy Francouzi obsadili i Hué a dvůr musel vydat rozkaz ke složení zbraní. Trương Công Định bojoval až do svého zranění. Navíc ho zradili jeho druhové a po dopadení zemřel násilnou smrtí 20. srpna 1864. Trương Công Địnhha formovala vlastní rodina a na politickém odporu spolupracoval už se svým otcem (Hà Văn Thư & Trần Hồng Đức 2014: 153–155), rovněž v aktivitách do roku 1867 pokračoval i jeho syn, který stačil uprchnout do Kambodže (Whitfield 1976: 311).

Druhé povstání v Kočincíně v Tân Anu v letech 1861–1868 vedl Nguyễn Trung Trực nebo jiným jménem též Nguyễn Văn Lịch. V prosinci 1861 on a jeho muži zničili francouzskou válečnou fregatu *Espérance* na řece Vàm Cỏ Đông. A když nejjižnější části Vietnamu roku 1863 obsadila Francie, začal s odbojem z ostrovů Hòn Chông a Phú Quốc. Do roku 1868 působil i v provinciích Hà Tiên a Rạch Giá. Francouzům se ho dlouho nedařilo zatknout. Vzdal se až poté, co využili konfuciánský požadavek úcty k rodičům a pohrozili popravou jeho matky. Za této situace dal Nguyễn Trung Trực přednost vlastní smrti, vzdal se a 27. října 1868 byl veřejně popraven na tržišti v Rạch Giá (Whitfield 1976: 206; Hà Văn Thư & Trần Hồng Đức 2014: 153–155).

Jako jedno z dalších protifrancouzských uskupení vystoupilo v severním Vietnamu čínsko-vietnamské hnutí *Černé vlajky*, které vedl Číňan Liu Yongfu (viet. Lưu Vĩnh Phúc). Tyto oddíly se postavily proti francouzskému dobývání pevností v severním Vietnamu a nejdříve roku 1873 zabily poblíž Hanoje F. Garniera a roku 1883 na stejném místě také H. Riviera. I později roku 1895 bojoval Lưu Vĩnh Phúc na Taiwanu proti japonské okupaci a po návratu do Číny pomáhal vietnamským politickým uprchlíkům (Whitfield 1976: 161).

Hnutí *Cần Vương* („Zachraňte krále“) označuje rozsáhlejší skupinu protifrancouzských vystoupení, která následovala protestní edikt císaře Hàm Nghi z 13. července 1885. Několik místních skupin operovalo v severním a středním

Vietnamu (Bãi Sậy, Nghĩa Hội) a většina z nich zanikla po zatčení císaře v listopadu roku 1888. Nejdéle do roku 1895 bojoval proti Francouzům Phan Đình Phùng, který zemřel na úplavici. K dalším významnějším představitelům tohoto hnutí patřili Cao Thắng, Hoàng Hoa Thám (Đê Thám) a Trần Văn Du (Whitfield 1976: 32). Níže následuje výčet vybraných skupin, které se od této iniciativy odvozují.

V provincii Hưng Yên hlavně v oblasti Bãi Sậy vedl v letech 1885–1889 odpor Nguyễn Thiệu Thuật, jiným jménem Tân Thuật, původně úředník na císařském dvoře, který po potlačení povstání přehnul do Číny.

V letech 1886–1887 vedl odpor Đinh Công Tráng v Ba Đình v provincii Thanh Hóa. V této provincii propuklo roku 1886 i povstání v Hùng Lĩnh nejprve pod vedením Tống Duy Tân. Po období, kdy se ukrýval v Číně, se roku 1888 vrátil do Vietnamu, kde vzdoroval do zatčení roku 1892 (Hà Văn Thư & Trần Hồng Đức 2014: 153–155).

Do rámce tohoto hnutí patří i větší skupina povstalců v horských oblastech Hương Khê a Hương Sơn v provincii Hà Tĩnh pod desetiletým vedením (1885–1895) výše zmíněného Phan Đình Phùnga. Cao Thắng byl ve skupině zodpovědný za výcvik vojska a jeho výzbroj. Roku 1893 se mu podařilo dobýt a obsadit tři pevnosti hlídané Francouzi a byl zabit při útoku na čtvrtou (Whitfield 1976: 34–35). Popsaná událost z roku 1893 je známá i jako Nghệ Tĩnhské povstání v provinciích Nghệ An a Hà Tĩnh (odtud i název povstání). Po smrti Phan Đình Phùnga roku 1895 hnutí do roka zaniklo (Hà Văn Thư & Trần Hồng Đức 2014: 153–155) a oficiálně bylo rozpuštěno i v souladu s příkazem císařského dvora, který již musel respektovat požadavky francouzské správy (Whitfield 1976: 190). (Pozn. termín Nghệ Tĩnhské povstání však označuje i povstání v letech 1930–1931, které vedli členové Komunistické strany Indočíny, proto se pozdějšímu povstání někdy říká i Nghệ Tĩnhské sovětské povstání, viz níže.)

5.2 Povstání přechodové fáze v letech 1900–1925

V přechodové fázi nejprve pokračovala povstání pod vedením místních osobností, ale postupně je začali více formovat lidé se zahraničním vzděláním a kontakty. Postupně rostla i míra užitého násilí, ale ani to nebylo vždy pravidlem a řada osobností se vyjadřovala nenásilně. Například Nguyễn An Ninh (zemřel 1943) získal vzdělání na úrovni bakaláře ve Francii, pak se ale ve Vietnamu odmítl zapojit do koloniální správy a věnoval se místo toho kritické novinářské činnosti. Skončil ve vězení a jeho noviny byly zakázány. Dalším literátem, kterého Francouzi věznili, byl Hoàng Đạo (1906–1948) (Whitfield 1976: 111, 195).

Povstání v Yên Thế (1887–1913) vedl Hoàng Hoa Thám známý spíš pod jménem Đê Thám celé čtvrtstoletí nejprve v provincii Sơn Tây a později v Yên Thế v rodné provincii Bắc Giang (Hà Văn Thư & Trần Hồng Đức 2014: 153–155), kde se Đê Thám i narodil do protifrancouzsky zaměřené rodiny, která se skrývala v horách, odkud Đê Thám řídil nepokoje a dvakrát v letech 1898 a 1905 odtud vedl útok na francouzské jednotky v Hanoji. V tomto již hlavním městě Indočíny se později roku 1908 pokusil otrávit jedem i koloniální důstojníky. Poté se Francouzům podařilo jeho jednotky eliminovat, ale sám Đê Thám unikl zatčení. Francouzská správa s ním již před tím musela uzavřít částečné příměří, protože měl příliš velký vliv na venkově a schopně plánoval útoky na železnici do Číny (Hlavatá et al. 2008: 128). Nakonec ho v březnu roku 1913 zavraždil jeho bývalý přítel a jeho hlavu, na kterou byla vypsána odměna, prodal francouzské správě. Đê Tháma lze řadit do přechodové fáze proto, že aktivity jeho rodiny vzešly z hnutí Cần Vương, do jehož do rámce se někdy také řadí (Whitfield 1976: 63).

V přechodové fázi však postupně eskalovalo násilí. Příkladem je i učenec a aktivista Trầ Quý Cáp popravený roku 1908. Původně udržoval styky s Phan Chu Trinhem a Huỳnh Thúc Khángem. Při společné cestě na jih Vietnamu se snažili získat širší podporu pro protesty proti císařskému dvoru, který byl z jejich pohledu příliš povolný Francii. Když propukly v jeho rodné provincii Quảng Nam vzpoury, vietnamská administrativa musela na francouzský podnět pozavírat především intelektuály a Trầ Quý Cáp byl popraven roztržením napůl (Whitfield 1976: 296). Jiné tzv. „hnutí krátkých vlasů“ činné od roku 1908 se pojilo s odporem proti vysokým daňovým odvodům (Rejsnër & Rubcov 1961: 203).

Přechodovou fází protifrancouzského odporu však nejlépe charakterizují **Phan Bội Châu** (1867–1940) a **Phan Chu Trinh** a jejich hnutí *Đông du*, které pomáhalo vysílat mladé Vietnamce do Japonska, kde pro ně v Tokiu založili patriotickou školu, na které se měli vzdělávat v politice, vojenství a aktivním angažování. Oba intelektuálové se lišili svým vztahem k Číně. Oba se inspirovali četbou děl čínských reformátorů Kang Youweie a Liang Qichaa. S druhým se Phan Bội Châu i osobně setkal a možná pod tímto silnějším dojmem chtěl Châu ve svém programu zesílit odkaz čínských tradic, zatímco Phan Chu Trinh se chtěl v modernizaci spíš od čínských vlivů odpoutat a v psané kultuře prosazoval latinku (Hlavatá et al. 2008: 129, 135). Phan Bội Châu měl konfuciánské vzdělání, i když u císařských zkoušek uspěl až roku 1900. Protestů proti koloniální správě se ale účastnil už od svých 19 let. Jeho strategie měla 3 kroky: 1) kontaktovat členy hnutí Cần Vương a oddíly v horách svolné s účastí na násilných akcích proti cizincům; 2) vyhledávat titulární vůdce a představitele mezi členy královské rodiny a posilovat tajné organizační vazby; a 3) vysílat osoby do zahraničí a hledat i vnější pomoc pro obnovení nezávislosti Vietnamu (Marr

1971: 101). Phan Bội Châu proto pět let cestoval po celé zemi, sháněl finanční prostředky od bohatých vietnamských rodin a navazoval kontakty s dalšími aktivisty. Návazně roku 1905 tajně odjel do Japonska, kam s sebou při druhé cestě vzal i prince Cường Đểho a první tři studenty. Roku 1906 v Japonsku založili Phan Bội Châu a Tăng Bạt Hổ *Hnutí pro modernizaci Vietnamu (Việt Nam duy tân hội)*. Hnutí mělo tři hlavní cíle: národní osvobození, obnovení císařství a zavedení ústavy japonského typu. Roku 1907 Phan Bội Châu a Phan Chu Trinh pro studenty založili Tokijskou veřejnou školu (viet. Đông-kinh nghĩa thực) podle vzoru univerzity v japonském Keio. Vietnamských studentů postupně přijela asi stovka a finančně je podporovala nadace založená roku 1908. Činnost hnutí na území Japonska zanikla roku 1910 vyhoštěním všech aktérů, Phan Bội Châua a prince Cường Đểho (Whitfield 1976: 323). Po vyhoštění našli útočiště v Číně v Kantonu (Guangzhou), kde roku 1912 založili *Hnutí pro obnovení Vietnamu (Việt Nam quang phục hội)*, které sdružilo všechny skupiny vietnamských politických uprchlíků a organizovalo ozbrojené útoky na Francouze a Vietnamce, kteří s francouzskou správou spolupracovali. Hnutí začalo připravovat exilovou prozatímní vládu, které měl předsedat princ Cường Để. Phan Bội Châua ale v Šanghaji roku 1925 zatkli a předali do Vietnamu, kde ho nejprve odsoudili na doživotí. Po veřejném nátlaku ho omilostnili, a když odmítl politickou funkci, žil dál pod dozorem ve vsi Bến Ngự poblíž Hué (Chương Thâu 2005: 158–159; Whitfield 1976: 221).

Phan Chu Trinh (1872–1926) se od Phan Bội Châua lišil tím, že místo ozbrojeného boje upřednostňoval reformní nenásilné kroky (též Huỳnh Lý 2002: 49). Roku 1908 ho uvěznil, protože byl s dalšími spojován s útokem v provincii Quảng Nam. Po odsouzení na doživotí se dostal do vězení na ostrov Côn Đảo. Na nátlak ho však museli roku 1910 propustit. Od roku 1911 byl dále autorsky činný v Paříži, kde ho nicméně v letech 1914–1915 také věznili pro změnu kvůli podezření, že sympatizuje s Německem. Ve Francii se Phan Chu Trinh často v Marseille věnoval pořádání konferencí a přednášek o Annamu, jinak hodně psal a stýkal se s krajany (Thu Trang 2000: 218, 260–261, 323). Do Vietnamu se vrátil roku 1925 (Whitfield 1976: 222). (Pozn. ještě za jeho života založené *Hnutí pro obnovení Vietnamu / Việt Nam quang phục hội* se později v exilu v Číně roku 1939 přeorganizovalo a přijalo název *Hnutí/liga pro obnovení Vietnamu / Việt Nam phục quốc đồng minh hội*; Whitfield 1976: 323).

Thái Phiên (1882–1916) byl další protifrancouzský aktivista a učenec, známý Phan Bội Châua v hnutí Đông Du a spoluzakladatel *Hnutí pro obnovení Vietnamu (Việt Nam quang phục hội)*. Roku 1916 vedl povstání společně s císařem Duy Tânem, Trần Cao Vănem a po dopadení byl 17. května sťat (Whitfield 1976: 274). Také druhý vůdce tohoto povstání Trần Cao Văn (1866–1916) byl konfucíánský učitel a měl více jmen. Při výuce žákům ve škole vštěpoval

protifrancouzské postoje. Krátce ho věznili už za účast na neúspěšném povstání v Phú Yên roku 1898, později byl znovu zatčen a odsouzen na tři roky těžkých prací a později na dalších šest let ve vězení. Po propuštění se roku 1915 účastnil činnosti Hnutí pro obnovení Vietnamu. Povstání naplánované na rok 1916 ale někdo vyzradil, císař byl poslán do exilu a aktivisté popraveni (Whitfield 1976: 290).

Thái Nguyênské povstání proběhlo roku 1917 v severním Vietnamu v dnešní provincii Bắc Thái. Vzniklo ve francouzském vězení a vedli je seržant Đội Cán a vězněný aktivista Lương Ngọc Quyên (1885–1917), který dříve jako jeden z prvních studoval v Tokiu, byl členem hnutí Đông Du a Hnutí pro obnovení Vietnamu (*Việt Nam quang phục hội*). Po návratu z Japonska přes Čínu se účastnil Hnutí národního obnovení, ale 1916 ho v Hongkongu zajali Britové a předali francouzské správě. Ta se ho snažila financemi získat na svou stranu, ale on nesouhlasil, byl uvězněn v Thái Nguyên. Vietnamci se v této lokalitě vzbouřili a byli potlačeni několikrát, hlavní útok na francouzskou posádku pak propuknul v noci z 30. na 31. srpna 1917, kdy byl zabit velitel věznice, jeho zástupce a strážce s rodinou. Osvobození vězni obsadili blízké stejnojmenné město, kde očekávali slíbené čínské posily, které však nebyly poskytnuty. Přesto drželi šest dní (dle jiných údajů tři dny) město ve své správě. Povstalci vyvěsili bílou vlajku s pěti žlutými hvězdami, které symbolizovaly 5 částí Indočíny (Tonkin, Annam, Kočincína, Laos, Kambodža) (Rejsněr & Rubcov 1961: 206). Po zásahu armády byli povstalci popraveni, ale mimo město se část hnutí udržela do ledna 1918 (Hà Văn Thù & Trần Hồng Đức 2014: 153–155). Iniciátor Lương Ngọc Quyên spáchal sebevraždu při útěku z vězení, aby ostatní nezdržel, protože byl zmrzačen a nemohl se rychle pohybovat. Vzhledem k jeho oběti se povstání stalo trvalou součástí vietnamské nacionální rétoriky (Whitfield 1976: 71, 273–274).

Druhou přechodovou fází protifrancouzských povstání symbolicky uzavírá Phạm Hồng Thái (1896–1924), který se stal v Hanoji členem Hnutí pro obnovení Vietnamu, ale pobýval i v Číně a Japonsku. 18. června 1924 se pokusil spáchat bombový útok na generálního guvernéra M. H. Merlina. Vržená bomba však guvernéra pouze zranila a Phạm Hồng Thái unikl zatčení skokem do řeky, kde se utopil. O události se hojně publikovalo v zahraničí (Whitfield 1976: 219).

5.3 Povstání po roce 1925

Na začátku roku 1925 se čínské město Kanton/Guangzhou stalo jednou z lokalit, kam přicházeli jednak političtí uprchlíci, a kde se současně usazovali i obchodníci z celé východní a jihovýchodní Asie. Vietnamci v Kantonu tvořili

početnou skupinu a typicky zastupovali členy lépe společensky i majetkově situovaných rodů. Ti bohatší, co se navíc zapojili do komunistického hnutí, se pak z pověření vydávali do Vietnamu i proto, aby se na vlastní oči přesvědčili o skutečných podmínkách života chudého obyvatelstva. Ti, co zde hledali politický azyl, byli narozeni po roce 1885 a nezřídka s francouzsko-vietnamským vzděláním (Marr 1971: 259–260). Oblasti v Číně u vietnamských hranic včetně Hongkongu se vůbec staly zónou relativního bezpečí, kde se mohli vietnamští nacionalisté skrýt před francouzskými bezpečnostními orgány a odkud mohli organizovat a financovat své aktivity. Nikoli bezvýznamné bylo i samo čínské politické a kulturní prostředí, které Vietnamce inspirovalo.

Důležitou roli sehrála i Kominternu, která do Kantonu vyslala první zástupce. Ti měli široký diplomatický záběr, i když asi ne vždy pracovali čistě v zájmu Moskvy. Moskevská politika nicméně od dvacátých let zohledňovala odlišné politické a hospodářské podmínky v jiných zemích. Sovětská teorie revoluce i později rozdělovala tzv. lidově demokratické revoluce do dvou stadií. Do prvního stadia patřily revoluce v Koreji a ve Vietnamu. V jejich situaci bylo nejdůležitějším úkolem v celé zemi rozšířit a provést tzv. „buržoazně demokratickou revoluci“. Jinými slovy se tyto země měly nejprve soustředit na sjednocení vlasti a získání nezávislosti a až teprve potom mohly přistoupit k socialistické revoluci nebo výstavbě socialismu, která tvořila druhé stadium (Masao Okonogi 1994: 189). Dlužno říct, že Ho Či Min tento přístup SSSR dokázal plně využít a navíc ho asi sám jako řečník formoval svými aktivními projevy v Moskvě. V Guangzhou navíc Ho Či Min nahradil působení hlavních reformátorů, protože Phan Chu Trinh roku 1926 zemřel a Phan Bội Châu byl od roku 1925 v domácím vězení (Hlavatá et al. 2008: 142).

Povstání v Yên Bái 10. února roku 1930 vzniklo pod záštitou *Vietnamské národní strany* (*Việt Nam quốc dân đảng* = VNQDD), která vznikla podle vzoru čínské strany Guomindang (Kuomintang). Vietnamskou národní stranu i povstání v Yên Bái vedl Nguyễn Thái Học (1902–1930), který studoval v Hanoji a opakovaně francouzské správě předával petice za práva Vietnamců. Když členové strany nejprve neuspěli v atentátu na generálního guvernéra, zabili jiného Francouze Bazina. To vyvolalo represe koloniálního aparátu, které ale naopak popularitu VNQDD ve Vietnamu výrazně posílily. Členové povstání se vetřeli k vietnamské posádce francouzské pevnosti v Yên Bái a v noci z 9. na 10. února zabili deset a zranili jedenáct osob, v dalších městech (Hanoj, Sơn Tây, Phú Thọ) a vesnicích však povstání nemělo vybudovanou dostatečnou základnu a bylo potlačeno. Povstalci v Yên Bái skončili na popravišti včetně Nguyễn Thái Hoca. Jeho přítelkyně Nguyễn Thị Giang musela popravě svého druhu přihlížet a po návratu do rodné provincie nejen ukončila svůj život, ale ještě předtím napsala truchlivou poezii, která se stala součástí národní politické propagandy (Whitfi-

eld 1976: 204–205). Rovněž další vůdcové strany VNQDD museli po zatčení do vězení a francouzská armáda sáhla vůbec poprvé k leteckému bombardování vietnamských vesnic. Následné násilné zásahy vyvrcholily lokálním terorem roku 1932 (Whitfield 1976: 335–336; Hà Văn Thụ & Trần Hồng Đức 2014: 153–155). Není bez zajímavosti, že podobný teror včetně použití letadel v tu dobu probíhal při sovětizaci Mongolska, kde se obyvatelstvo včetně členů Mongolské lidové revoluční strany vzbouřilo proti konfiskacím. Od zostření postupu proti vietnamským teroristům roku 1930 do propouštění v dubnu 1936 prošlo věznicí na ostrově Côn Đảo na 3912 vězňů (Lịch sử Côn Đảo: 156).

Kromě povstání se v letech 1930 a 1937 v Hanoji odehrály stávky zaměstnanců v tramvajové dopravě poprvé kvůli týrání a podruhé za zvýšení platů (Nguyễn Khắc Cần et al. 2002: text k obr. 266).

Nghệ Tĩnhské sovětské povstání (pozn. neztotožňovat s Nghệ Tĩnhským povstáním let 1893–1895) v letech 1930–1931 vedli členové Komunistické strany Indočíny počínaje prvními demonstracemi v květnu roku 1930. Hlavní konflikt propuknul po zákroku 12. září, kdy francouzská armáda letecky zaútočila na skupinu 6000 demonstrantů. Povstalci začali s odvetnými teroristickými útoky, dokud nebyli hlavní organizátoři atentátů zatčeni a v oblasti povstání zaveden zvláštní bezpečnostní režim (Whitfield 1976: 190).

Hnutí pro obnovení Vietnamu (Việt Nam phục quốc đồng minh hội), zkráceně Phục quốc, vzniklo jako odnož *Svazu pro obnovení Vietnamu* (Việt Nam quang phục hội) v únoru 1939 a vedl ho princ Cường Để. Hnutí stálo za povstáním etnika Thổ = Tày/Thái v Bắc Sơn v příhraniční provincii Lạng Sơn, které roku 1940 vedl Trần Trung Lập a záhy mu začali pomáhat Japonci (Whitfield 1976: 323), kteří nakonec uzavřeli dohodu s Vichystickou vládou o vstupu japonských vojsk do Indočíny (Whitfield 1976: 14).

5.4 Začátky vietnamského komunismu do vyhlášení nezávislosti³

Nejvýraznější zakladatelskou postavou vietnamského komunismu se stal Hồ Chí Minh.⁴ Aktivně vytvářel stranické orgány, mimo dobu politického uvěznění (v letech 1931–1933 v Hongkongu a 1942–1943 v Šanghaji – Corfield 2008: xviii) s velkým nasazením cestoval a vytvořil síť mezinárodních kontaktů, která ho učinila středobodem vietnamské politiky ve 20. století. Důležitou roli v jeho politickém formování sehrálo prostředí konfuciánských hodnot

3 Většina informací v této kapitole je čerpána z materiálů publikovaných ve Vietnamu a čtenář musí počítat s tím, že data a jejich uspořádání z většiny respektují vietnamský politický pohled a místy je citován nebo parafrázován text s původní politickou rétorikou.

4 Dále bude užíván zavedený tvar v češtině bez diakritiky, tj. Ho Či Min.

vietnamské společnosti. Z politických a jiných důvodů používal v průběhu života více jmen. Když z Vietnamu ze Saigonu odjížděl poprvé 5. června 1911, jmenoval se Nguyễn Tắt Thành a používal i přezdívku Ba. Vietnamská oficiální historie vidí už v samotném odjezdu z Vietnamu Ho Či Minovo předurčení pro osvobození země, ale lze to vidět i tak, že Ho Či Min jel do zámoří hlavně na zkušenou a k politické dráze dozrával postupně v zahraničí. Jistě odjel bez finanční podpory, protože na francouzské obchodní lodi S/S Admiral Latouch Tréville se živil jako pomocník v kuchyni a během prvních let vykonával i pomocné manuální práce. V roce 1912 obeplul na nákladní lodi Afriku, Jižní Ameriku a USA. Během zastávek se dostal do Alžíru, Tunisu, Senegalu, Guineje, do přístavů v zemích Latinské Ameriky (Panama, Uruguay, Argentina) a další rok i do New Yorku. V New Yorku pracoval krátkou dobu v Brooklynu pro květinářství a později v Bostonu v hotelu Parker House (Дашцэвал 2015: 16). Od roku 1914 žil i ve Velké Británii a v prosinci roku 1917 se přestěhoval do Francie, kde začal být politicky činný a nejprve založil Společnost vlasteneckých Vietnamců. Od června roku 1919 začal užívat jméno Nguyễn Ái Quốc (doslova „Nguyễn milující vlast“) a pod tímto jménem poslal na poválečnou mírovou konferenci ve Versailles text *Požadavky annamského lidu* (v originále *Revendications du peuple annamite*). V manifestu zveřejněném v periodiku komunistické strany *L'Humanité* 18. června roku 1919 v osmi bodech požadoval (přetiskl a cituje Vụ Án 2004: 18–19; zde volněji):

- 1) generální amnestii pro politické vězně
- 2) reformy justice v Indočíně tak, aby místní obyvatelstvo mělo zaručena stejná práva jako občané v Evropě a úplné a trvalé zrušení exteritoriality, kterou považoval za nástroj teroru, útlaku, a nedůstojnou pro obyvatelstvo Annamu
- 3) svobodu tisku a myšlení
- 4) svobodu sdružování a schůzí
- 5) svobodu cest do zahraničí
- 6) svobodu výuky a zakládání provinčních škol s technickým a odborným vzděláním pro místní obyvatelstvo
- 7) nahradit vládu dekretů vládou zákonů
- 8) vyslat stálé zástupce obyvatelstva Indočíny do francouzského parlamentu, kde by mohli hájit vlastní zájmy.

Uvedené požadavky se ale na konferenci ve Versailles neřešily, protože Ho Či Min původně počítal s podporou Wilsona v argumentaci proti kolonialismu. Evropští představitelé si to však nepřáli, Ho Či Min se proto více přiklonil k levicovým názorům, a k rozladění jiných vietnamských intelektuálů později vstoupil do Komunistické strany Francie (Hlavatá et al. 2008: 141–142).

V roce 1920 ho ovlivnila četba výtahu z Leninova textu o národní a koloniální otázce, příliš teoretické myšlenky však požadoval kombinovat se znalostí místních podmínek v Asii. Pro ilustraci později v řeči na pátém sjezdu Kominterny v Moskvě navrhol zakročit proti imperialismu tím, aby byly imperia- listické země zbaveny svých kolonií. Snahu kolonie ignorovat a klást důraz jen na organizaci komunistických struktur Ho Či Min kritizoval přirovnáním, že se kolegové soudruzi snaží zabít hada tím, že ho místo do hlavy bijí do ocasu (cituje Pike 1987: 7–8). Koncem roku 1920 se Ho Či Min účastnil i sjezdu Francouzské socialistické strany v Tours, kde promluvil o koloniálních zločinech v Indočíně (85 Years: 1321).

Roku 1921 se Ho Či Min zúčastnil prvního sjezdu Francouzské komunistické strany v Marseilles, kde byl zvolen do předsednického výboru a jako jeden z mála asijských účastníků se začal věnovat problému evropských kolonií a v Ústředním výboru Francouzské komunistické strany vedl příslušný podvýbor, dále založil a vedl noviny věnované koloniálním otázkám *Le Paria* a v říjnu roku 1922 byl v předsednictvu druhého sjezdu Francouzské komunistické strany.

12. října 1922, tj. dva týdny poté, co vyšel Nguyễn Ái Quốcův článek v *l'Humanité* (28. září), zaslalo francouzské Ministerstvo kolonií důvěrnou zprávu indočínskému residentovi supérieur s kopií tohoto článku a upozorněním na nevhodnost jeho šíření v Indočíně a na Madagaskaru, kde se měla začít přísněji kontrolovat pošta (kopie důvěrné zprávy publikována v Thu Trang 2000: 406).

V roce 1923 Ho Či Min cestoval přes Německo do sovětizujícího se Ruska, kde se v Moskvě účastnil vedení prvního sjezdu dělnictva. V tu dobu již byl činný Orientální ústav založený roku 1921, který přijímal i zahraniční studenty a krátce jej navštívili nebo s ním byli v kontaktu i začínající vietnamští politici Nguyễn Ái Quốc, Nguyễn Thé Rục a Trần Phú (Phạm Xanh 2008: 6–7). V roce 1924 Ho Či Min napsal mimo jiné článek *Lenin a koloniální země/národy* pro sovětské noviny *Pravda* a o koloniálních problémech přednášel též rok i na pátém sjezdu Kominterny v Moskvě, kde začal předsedat jižní části orientální sekce a v prosinci odjel pod čínským jménem Li Rui do Číny do Guangzhou, kde působil v sovětské poradní delegaci pro Sunjatsenovu vládu. V roce 1925 založil v Guangzhou Spolek vietnamské revoluční mládeže. Ti, co zde prošli politickým školením, se ještě též rok vraceli do Vietnamu, aby se zapojovali do protifrancouzského hnutí. Stranický časopis spolku se jmenoval *Mládež (Thanh niên)*. V červenci Nguyễn Ái Quốc založil i širěji zacílený Svaz utlačovaných národů Asie a Orientu, pod jehož hlavičkou vydal soubor svých přednášek nazvaný *Revoluční stezka*. Roku 1927 také vzniklo první poloformální sdružení vietnamských komunistů (studujících v Sovětském svazu), mezi které patřili z významnějších Nguyễn Thé Rục, Bui Lâm a tajemník Trần Phú (druhým jménem Lý Quý) (85 Years: 1322n).

V roce 1927 Nguyễn Ái Quốc hodně cestoval (Thajsko, Hongkong, Čína, SSSR, Německo, Brusel, Švýcarsko, Itálie, Srí Lanka, Francie), nakonec v Thajsku/Siamu pobyl v místní vietnamské komunitě, která mu mohla poskytnout finanční prostředky.

Kromě vietnamských komunistů byly pralehně politicky aktivní i další nacionalistické skupiny, takže 1927 byla založena Vietnamská národní strana podle vzoru a s pomocí čínské strany Guomindang (Corfield 2008: xix).

Od září 1927 začali být vysíláni členové Spolku vietnamské revoluční mládeže do Vietnamu, aby se jako převážně osoby pocházející z intelektuálních a lépe postavených kruhů seznámili s podmínkami práce v továrnách, dolech a pěstitelských plantážích. Po dvou letech, tj. 1929 se začátkem května v Hongkongu konal první sjezd Spolku vietnamské revoluční mládeže a přejmenoval se na Svaz vietnamské revoluční mládeže. Jeho členové 17. června 1929 založili Komunistickou stranu Indočíny v Hanoji a ještě koncem tohoto roku se plánovalo založení Komunistické strany Annamu. Francouzská policie považovala tyto politické aktivity za vysoce nebezpečné a roku 1929 byl Nguyễn Ái Quốc u soudu ve Vinh v nepřítomnosti odsouzen k trestu smrti.

1. ledna 1930 založili členové revoluční strany Tân Việt Komunistický svaz Indočíny a 26. ledna VNQDD svolala sněm, na kterém se měl dohodnout další postup proti Francii. 3.-7. února se v Hongkongu setkali představitelé několika vietnamských stran (ale bez zástupců Komunistického svazu Indočíny), jednali o sjednocení do Vietnamské komunistické strany a připravili první stanoviny. 10. února následoval nepříliš úspěšný pokus o povstání v Yên Bái.

30. srpna, 1. a 7. září propukly v provinciích Nghệ An a Hà Tĩnh demonstrace a v rámci protestů proti místní správě se utvořily dočasné sověty dělníků a pěstitelů. Událost je známá jako tzv. druhé Nghệ Tĩnhské (sovětské) povstání.

V říjnu 1930 se dle rozhodnutí pléna prozatímního ÚV měla Komunistická strana Vietnamu přejmenovat na Komunistickou stranu Indočíny (KSI). V Hongkongu se program KSI shrnul v deseti bodech (zde volněji): 1. přemoci francouzský imperialismus a vietnamské kapitalisty, 2. osvobodit Indočínu, 3. založit dělnicko-rolnickou a vojenskou vládu, 4. zestátnit banky a podniky imperialistů a dostat je pod kontrolu dělnicko-rolnické vlády, 5. zkonfiskovat všechny plantáže a majetek imperialistů a vietnamských kapitalistů a dát je chudým rolníkům, 6. zavést osmihodinový pracovní den, 7. poskytovat veřejné půjčky a zrušit nespravedlivé daně poškozující chudé lidi, 8. vrátit masám svobodu, 9. zavést všeobecné vzdělání, 10. zavést rovnost mužů a žen (Young 1991: 3–4).

V březnu 1931 se na druhém sjezdu ÚV KSI v Saigonu založil Svaz vietnamské komunistické mládeže a v dubnu byla KSI uznána Kominternou (pozn. podle jiných informací se měl první sjezd KSI uskutečnit také roku 1931, ovšem v Macau – Corfield 2008: xviii).

V červnu byli v Hongkongu zatčeni britskou policií Nguyễn Ái Quốc i tajemník KSI Trần Phú, který brzy 6. září 1931 ve vězení zemřel (85 Years: 1325). Ho Či Min byl zadržován déle a současně probíhala výměnná korespondence mezi britskými úřady a Francií, která požadovala jeho vydání. Britové se ale obávali poškození mezinárodní reputace a zhoršení zatím dobrých vztahů se sovětským Ruskem, protože v případě vydání by francouzské úřady Ho Či Mina bez diskuse popravily. Nakonec k Ho Či Minovu propuštění přispěly peníze od Cường Đễ (Hlavatá et al. 2008: 142) a samotné propuštění se zaměřilo publikací záměrně falešné informace o jeho úmrtí. Nguyễn Ái Quốc se v roce 1934 vydal z Číny do Sovětského svazu, jel železnicí přes Vladivostok a do Moskvy dorazil v červnu. Sedmého sjezdu Kominterny se účastnil pod pseudonymem Lin (*Nguyễn Ái Quốc - Hồ Chí Minh với nước Nga*: 30–32) a převážně v Sovětském svazu a dalších evropských zemích setrval do roku 1938 (Corfield 2008: xviii).

V roce 1934 založila KSI na radu Kominterny zámorské (tj. exilové) vedení v Macau a v jeho čele stanul Lê Hồng Phong; vedení této zámorské pobočky zasedalo poprvé roku 1935.

V roce 1936 se konal sjezd vedení KSI v Šanghaji, když však následně většinu (8 z 13) členů ÚV ve Vietnamu zatkla francouzská policie, přešlo roku 1936 vedení KSI pod zámorskou sekci v Macau a vedoucím generálním tajemníkem se zde v letech 1936–1938 stal Hà Huy Tập (v letech 1938–1940 ho vystřídal Nguyễn Văn Cừ). Na konci roku 1938 se Nguyễn Ái Quốc přesunul ze SSSR do Číny, kde dle oficiálního výkladu připravoval „cíle a hesla pro revoluční boj“ (85 Years: 1326).

22. září roku 1940 zaútočily japonské oddíly na severovietnamské provincie u čínského pohraničí a vyhnaly francouzské jednotky. V reakci na to se v okrese Bắc Sơn provincie Lạng Sơn chopila příležitosti místní stranická buňka, sestavila a vycvičila první partyzánské oddíly s cílem převzít místní vládu. 23. listopadu KSI podnítila i nepokoje Nam Kỳ v Gia Định/Saigonu.

Koncem ledna 1941 se do Vietnamu vrátil Nguyễn Ái Quốc a další čelní politici jako Phạm Văn Đồng, Võ Nguyễn Giáp, Cao Hồng Lĩnh a zůstali v příhraniční provincii Cao Bằng v Pác Bó, kam se od června 1941 do dubna 1942 dostalo na 300 kádrů hnutí Việt Minh (Lịch sử tỉnh Cao Bằng 2009: 539). Generálním tajemníkem strany se roku 1941 stal Trường Chinh na 8. plénu ÚV KSI 10.-19. května, kdy se poslední den založil *Svaz pro nezávislost Vietnamu* (Việt Nam Độc Lập Đồng Minh Hội), zkráceně *Việt Minh*. Việt Minh od srpna 1944 šířil strategii ozbrojeného boje proti Japoncům a Francouzům ve Vietnamu. 22. prosince 1944 se v provincii Tuyên Quang pod vedením Võ Nguyễn Giáp založilo vojenské oddělení propagandy, předchůdce Vietnamské lidové armády (85 Years: 1327).

5.5 Národnostní menšiny v koloniální a antikoloniální politice

Národnostní menšiny obývaly ve Vietnamu ekonomicky méně významné oblasti a byly méně provázány s vietnamskou elitou ve velkých městech. Koloniální administrativa je proto s výhodou zapojovala do místních jednotek. Od konce roku 1945 francouzská armáda v Indočíně čítala 100 000 až 150 000 vojáků a postupně obsazovala oblasti v severním, středním a jižním Vietnamu a také Laos a Kambodžu. Celkem vietnamské oddíly francouzské armády (včetně těch z etnických menšin) hlídaly 324 z 580, tj. více než polovinu francouzských vojenských stanovišť (The 30-year war: 139). Obyvatelstvo z okupovaných zón se však často stavělo na odpor, přestože byli do francouzských jednotek najímáni lidé z místních etnik. V severním Vietnamu byli najati lidé etnik Nùng a Thái, ve středním Vietnamu lidé z etnika Ê Đê a v jižním Vietnamu zase členové politicko-náboženských církví *cao đài* a *hoà hảo*. Nedá se ale říci, že by národnostní menšiny stály výrazněji na straně koloniální administrativy. Stejný zájem o jejich zapojení projevovali i komunisté. Už Ho Či Min ve svých projevech zmiňoval, že se kromě etnických Vietnamců do osvobozené armády zapojila etnika Thố a Nùng Trại (The 30-year war: 8). Ve střední části Vietnamu ve vrchovině Tây Nguyên se lidé z některých etnik (např. Co v provincii Quảng Ngãi) v roce 1958 bránili před oddíly Diệmovy armády tak, že podpálili vlastní vesnice a utekli do lesů založit nové dočasné osady (The 30-year war: 411), kde vyčkávali, zda na ně bude vyvíjen další nátlak, protože nechtěli opouštět svá teritoria a případně v lesích nastražovali pasti.

Ho Či Minův přístup k významu propagandy mezi etniky spočíval v přesvědčení založeném na konfuciánských hodnotách. Tvrdil, že kdo zažene nepřitele v boji, je dobrý bojovník. Lepší je však ten, kdo zažene nepřitele bez boje. A to bylo možné pouze díky propagandě. Na konci 40. let se dokumenty propagandy vydávaly v Politickém oddělení VDR podle jednotlivých kampaní vícejazyčně, celkem asi ve 12 jazycích: vedle vietnamštiny v jazyce etnik Ê Đê, Tày a Thái, ze zahraničních jazyků potom v laoštině, khmérštině (ta ale je také jazykem Vietnamu), francouzštině, němčině, angličtině, čínštině, španělštině a marocké arabštině (The 30-year war: 138; pozn. francouzský protektorát v Maroku byl zrušen roku 1955 a patrně díky pobytům přinejmenším ve Francii se někteří členové VDR naučili marockou arabštinu).

Po vyhlášení nezávislosti 2. září 1945 nebyli vietnamští komunisté dostatečně finančně podporováni ze zahraničí a navzdory přítomnosti zahraničních armád se pokusili o celonárodní sbírku. 4. září 1945 Ho Či Min podepsal výnos o založení Fondu nezávislosti. Lidé byli následně vyzváni, aby do něj přispěli financemi, zlatem a šperky. Kromě individuálních darů jednotlivých rodin Čamové v Phan Rí do fondu darovali několik set let starou šperky zdobenou

pokrývku hlavy své královny. V prvním týdnu po svém založení fond údajně získal 20 milionů piastrů a 370 kilogramů zlata (The 30-year war: 36).

5.6 Hlavní představitelé vietnamského komunismu

5.6.1 Generální tajemníci perzekuovaní a popravení do roku 1945

Trần Phú (1904–1931) vystudoval střední školu v Hué a stal se učitelem na základní škole ve Vinh, kde se podílel na zakládání Svazu pro obnovení Vietnamu, stál v čele petičních akcí za osvobození Phan Bội Châu a vedl pohřeb Phan Chu Trinh. Po studiu v Moskvě se od roku 1930 zapojil do politického vedení, stal se prvním generálním tajemníkem a po zatčení zemřel ve vězení (85 Years: 1359).

Lê Hồng Phong (1902–1942) – po základní škole v rodném Nghệ Anu pracoval ve společensky méně ceněných profesích ve Vinh, kde se politizoval. Roku 1924 se dostal do Thajska a Guangzhou, kde se stal jedním z prvních posluchačů Ho Či Minových lekcí v založeném Svazu revoluční mládeže. V letech 1924–1925 studoval v Guangzhou na vojenském učilišti Hoàng Phố (jde o Whampoa/Huangpu) a ve škole letectví. V roce 1926 vstoupil také do Komunistické strany Číny. Poté ho čínská vláda v Guangzhou poslala na 14 měsíců do Sovětského svazu na Leteckou školu do Leningradu k teoretickému studiu. Pak prošel praktickým výcvikem pilotů, a navštěvoval Komunistickou univerzitu pracujících Východu. Roku 1931 se vrátil do Vietnamu, kde působil v ÚV KSI. Od roku 1933 pracoval v tajných politických strukturách v provincii Cao Bằng, kde zakládal revoluční politické orgány. Generálním tajemníkem strany se stal na prvním sjezdu v březnu 1935, následně působil v orgánech Kominterny. Roku 1939 ho v Saigonu zatkla a uvěznila francouzská tajná policie, po propuštění musel zůstat v domácím vězení. Preventivně však byl znovu zatčen a vězněn v Saigonu v lednu roku 1940, po převozu do věznice na ostrov Côn Đảo po těžkých výsleších roku 1942 zemřel (85 Years: 1360–1361).

Hà Huy Tập (1906–1941) pocházel z chudé konfuciánské rodiny v provincii Hà Tĩnh. Studoval s výbornými výsledky v Hué a začal učit v Nha Trangu, odkud musel odejít kvůli své začínající politické angažovanosti. Poté učil ve Vinh, kde se přidal k tajnému vlasteneckému spolku Hội Phục Việt, který se posléze kvůli utajení přejmenoval na Hội Hưng Nam. Od roku 1927 učil v Saigonu, kde založil pobočku spolku Hội Hưng Nam a podílel se na protifrancouzských aktivitách, ke kterým podněcoval i žáky a byl proto propuštěn. Koncem roku 1928 byl vyslán za stranu Tân Việt do Číny, kde se jednalo o sloučení se Svazem

vietnamské revoluční mládeže. Od roku 1929 studoval na Komunistické univerzitě pracujících Východu. Na prvním zakládajícím sjezdu strany se dostal do ÚV a stal se i tajemníkem, roku 1936 pak i generálním tajemníkem. Po vypuknutí povstání Nam Kỳ byl úřady zatčen, obviněn z vedení povstání, odsouzen k smrti a 1941 popraven (85 Years: 1361–1362).

Nguyễn Văn Cừ (1912–1941) z provincie Bắc Ninh byl politicky aktivní již od mládí, roku 1927 vstoupil do Svazu revoluční mládeže a 1929 do KSI. V roce 1930 byl odsouzen k doživotnímu vězení, ale později 1936 i s dalšími těžkými politickými vězni propuštěn (*Lịch sử Việt Nam. Tập 9*, 2014, 311), 1937 se stal členem ÚV, 1938 generálním tajemníkem. V roce 1940 byl v Saigonu zatčen, odsouzen k smrti a 1941 popraven (85 Years: 1363).

5.6.2 Druhá generace působící po represích v severovietnamské vládě

Trường Chinh (1907–1988) se narodil v provincii Nam Định. V letech 1925 a 1926 vedl kampaně na podporu Phan Bội Châu a Phan Chu Trinh, 1927 vstoupil do Svazu revoluční mládeže, 1929 pomáhal zakládat KSI. Roku 1930 se dostal do ÚV, na konci roku však byl zatčen a odsouzen na 12 let samoty ve věznici v Sơn La. Po předčasném propuštění roku 1936 působil ve stranických výborech v severním Vietnamu, od roku 1940 vedl jako hlavní redaktor noviny *Giải Phóng* „Osvobození“ a stal se členem ÚV. Roku 1941 se stal jednou z nejdůležitějších postav severovietnamské politiky, protože byl zvolen do řady klíčových funkcí: generální tajemník ÚV, šéf oddělení propagandy, hlavní redaktor stranických tiskovin *Tạp chí Cộng sản* „Komunistická revue“ a *Cờ Giải Phóng* „Vlajka osvobození“ a dalších orgánů. Roku 1945 byl pověřen vedením výboru pro revoluci. Generálním tajemníkem byl znovuzvolen i roku 1951, co strana změnila název na *Vietnamská strana práce*; ve funkci zůstal do roku 1956. Pak nadále zůstal v ÚV a dalších orgánech, členem Národního shromáždění a po většinu doby předsedou jeho stálé komise. V roce 1981 byl zvolen předsedou Státní rady a Rady obrany státu. Do vedení politbyra a ÚV se vracel od roku 1982, roku 1986 byl po třech dekadách ve svých 79 letech opět zvolen generálním tajemníkem a pověřen vedením nebo místopředsednictvím několika výborů. Zemřel 30. září 1988 (85 Years: 1364–1365).

Lê Duẩn (1907–1986) se narodil do vlastenecké rodiny (ve stejném roce jako Trường Chinh) v provincii Quảng Trị. Roku 1928 vstoupil do Svazu revoluční mládeže a 1930 patřil mezi první členy strany. Za aktivní propagaci revoluce

byl 1931 v Haiphongu zatčen a odsouzen na 20 let samoty ve věznicích v Sơn La a na ostrově Côn Đảo. Propustili ho ve vlně amnestií roku 1936 a hned se zapojil do politické práce ve středním Vietnamu a 1939 se stal členem ÚV. 1940 byl v Saigonu zatčen a znovu uvězněn na 10 let na ostrově Côn Đảo, odkud se dostal na svobodu po převratu roku 1945. Ho Či Min ho pověřil vedením stranických organizací a bojů v jižním Vietnamu. Od roku 1951 byl členem politbyra a ÚV, od roku 1960 jeho prvním tajemníkem a na sjezdech v letech 1976 a 1982 se stal generálním tajemníkem. Zemřel ve funkci 10. července 1986 (85 Years: 1366–1367).

Nguyễn Văn Linh (1915–1998) druhým jménem Nguyễn Văn Cúc pocházel z provincie Hưng Yên, stal se členem Svazu revoluční mládeže a po distribuci protifrancouzských letáků byl uvězněn na doživotí, roku 1936 propuštěn. Účastnil se pak práce stranického vedení, 1941 byl ve Vinh zatčen a podruhé odsouzen do vězení, odkud ho propustili 1945. Vedl pak na jihu válečné oddíly a místní stranické orgány. Od roku 1960 byl členem ÚV a postupně zastával další funkce, 1986 se stal generálním tajemníkem VKS a 1987 tajemníkem Ústřední vojenské komise. Zemřel 27. února 1998 (85 Years: 1368–1369).

Đỗ Mười (1917–1997) druhým jménem Nguyễn Duy Cống se narodil v Hanoji. Do KSI vstoupil roku 1933, roku 1941 byl zatčen a odsouzen k 10 letům vězení. Roku 1945 se zapojil do převratu. Zastával různé stranické funkce, od roku 1958 byl ministrem vnitřního obchodu, od roku 1960 členem ÚV a zasedal ve státních komisích v oblasti řízení ekonomiky. Od roku 1971 byl viceprezidentem, v letech 1973–1977 ministr výstavby, od roku 1981 místopředseda Rady ministrů, od roku 1988 předseda Rady ministrů, nakonec se v letech 1991–1997 stal i generálním tajemníkem (85 Years: 1369–1371).

5.6.3 První představitelé nové generace působící v politice až po roce 1945

Lê Khả Phiêu (1931-) se narodil v provincii Thanh Hóa, 1949 vstoupil do KSI a v bojích zastával velitelské pozice v armádě, vedl postupně válečné operace v celé zemi a byl činný i v mezinárodní diplomacii. Od roku 1991 byl členem ÚV, v roce 1997 se stal generálním tajemníkem (85 Years: 1371–1372).

Nông Đức Mạnh (1940-) je etnický Tày a narodil se v provincii Bắc Kạn. Do politiky vstoupil roku 1958 a velkou část života po návratu ze studií pracoval v lesnických orgánech v provincii Bắc Thái, kde byl i politickým představitelem

provincie. V letech 1966–1971 studoval na Lesnickém institutu v Leningradu. Ve Vietnamu pak ještě studoval na dnešní Ho Či Minově národní politické akademii (tehdy se jmenovala *Nguyễn Ái Quóccova* pokročilá stranická škola). V roce 1989 se jeho členství v ÚV změnilo z náhradního na řádné a vzhledem k etnickému původu začal vést Centrální výbor pro národnostní menšiny. Předsedou Národního shromáždění se stal v roce 1992 a později roku 2001 byl zvolen generálním tajemníkem ÚV (znovuzvolen roku 2006) (85 Years: 1372–1373).

Nguyễn Phú Trọng (1944-) se narodil v Hanoji, kde v letech 1963–1967 vystudoval na univerzitě filologii. Do strany vstoupil po studiích roku 1967, prakticky celý život pracoval v různých funkcích v časopise *Komunistická revue*, kandidaturu věd získal na dnešní Ho Či Minově národní politické akademii, a po studiích ruštiny obhájil doktorát věd v Akademii sociálních věd v SSSR. Od ledna 1994 byl dlouhodobým členem stranické Ústřední výkonné komise, od 1997 člen politbyra, v letech 2006–2011 byl předsedou Národní rady a v roce 2011 se stal generálním tajemníkem ÚV (85 Years: 1374–1375).